

Asia: VN/3215/2021

Väliraportti: Vapaa!-Fri! -hanke vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi ikääntyvässä yhteiskunnassa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vapaa! Fri! raportti on laaja kuvaus vapaaehtoistoiminnan tilasta ja haasteista. Laadukkaan vapaaehtoistoiminnan edellytyksenä on toiminnan hyvä koordinointi ja johtaminen. Raportti keskittyy vahvasti järjestöjen kautta tapahtuvaan vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoistoiminta ei kuitenkaan ole yhtä kuin järjestötoiminta vaan vapaaehtoistoimintaa organisoidaan laajasti myös kunnissa ja seurakunnissa. Näiden lisäksi on lukuisia ns. neljännen sektorin toimijoita, jotka eivät ole suoraan sidoksissa mihinkään taustaorganisaatioon.

Jyväskylän kaupungissa toimiva vapaaehtoistoiminnan palvelut -VAPARI on tarjonnut neuvontaa, ohjausta ja koulutusta vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneille asukkaille ja vapaaehtoistoimintaa organisoiville ammattilaisille jo vuosikymmenten ajan. VAPARI myös tiedottaa keskitetysti avoimista vapaaehtoistoiminnan tehtävistä - myös muista kuin kaupunkiorganisaation omista tehtävistä. Tämän lisäksi VAPARI toimii vapaaehtoistoimintaa organisoivien yhteisöjen VALIKKO-verkoston koollekutsujana. VALIKKO-verkostossa on mukana yli 100 toimijaa. VAPARI ja VALIKKO järjestävät yhdessä mm. koulutusta, seminaareja ja tapahtumia kuten vapaaehtoistoiminnan messut. Mallia VAPARIN toiminnan organisoimiseen on otettu mm. Irlannin kansallisesta toimintamallista. Vastaava vapaaehtoistoiminnan kansallisen rakenteen luominen edesauttaisi useiden lausuntopyyntöissä esitettyjen kysymysten ratkaisemista.

Vapaaehtoistoiminnan aseman edistäminen ikääntyvässä yhteiskunnassa – kysymykset lausuntoa varten.

Minkälaista tukea vapaaehtoiset tarvitsisivat digitaitojen omaksumisessa? Miten järjestöjen ja kuntien yhteistyönä voitaisiin kehittää vapaaehtoisten digitaitoja? Pidättekö tärkeänä, että kuntien, muiden viranomaisten sekä kansalaistoimijoiden väliselle yhteistoiminnalle kriisitilanteissa olisi mietittynä valmiita malleja? Mikä auttaisi tällaisten mallien jalkauttamisessa?

Opastusta älylaitteiden käytössä vapaaehtoisten täydennyskoulutuksena yhteistyössä kunnan ja järjestöjen kanssa.

Jyväskylän kaupungilla on Vapaaehtoistoiminnan palvelut -yksikkö, jonka kautta voidaan nopeasti organisoida vapaaehtoistoimintaa suoraan vapaaehtoisten kanssa tai järjestöjen kanssa yhteistyössä.

Kriisitilanteissa valmiiksi suunnitellut toimintamallit helpottaisivat toiminnan organisoimista nopeasti. Selkeä ja laajan toimijajoukon kattava koordinaatio, paikallinen ja kansallinen edesauttaisi myös toiminnan toteuttamista.

Millaisia toimia järjestöissä tarvittaisiin tai on jo toteutettu, jotta iäkkäät vapaaehtoiset voivat edelleen jatkaa toimijoina? Millaista tukea järjestöt tarvitsevat siihen, että iäkkäiden toimijuutta vapaaehtoistoiminnassa voidaan tukea ja monipuolistaa? Millaisilla keinoilla sujuvoitetaan iäkkäiden siirtymää avun saajasta/kohderyhmään kuuluvasta toimijaksi - tai toisin päin?

Vapaaehtoistoiminnan paikoista ja mahdollisuuksista tiedottaminen, henkilökohtainen ohjaus ja kouluttaminen helpottavat kullekin toimijalle sopivan tehtävän tai palvelun löytymistä. Tuetun vapaaehtoistoiminnan kehittäminen lisäisi myös jo toimintakyvyltään heikentyneiden henkilöiden osallistumista.

Minkälaista apua kaipaatte toimintaanne, jotta nuoria saataisiin houkuteltua mukaan toimintaan? Millä tavoin koulut, oppilaitokset, nuorisotoimi ja muut lasten ja nuorten kanssa toimivat julkisen sektorin tahot voisivat innostaa nuoria osallistumaan vapaaehtoistoimintaan?

Oppilaitosyhteistyössä kerrotaan vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista.

Erilaisten tempauksien ja tapahtumien kautta kuten vapaaehtoistoiminnan messut.

Uusien toimintamallien kehittäminen yhdessä nuorten kanssa.

Tulisiko vapaaehtoistoimintaa hyödyntää nykyistä laajemmin yhtenä kotoutumisen keinona ja millä reunaehdoilla? Minkälaisia keinoja on kehitetty eri taustoista tulevien vapaaehtoisten vastaanottamiseksi ja sitouttamiseksi toimintaan? Minkälaista tukea järjestöt yms. tarvitsevat siihen, että toiminta olisi vastaanottavaisempaa? Mitkä asiat tällä hetkellä estävät järjestönne tarjoamasta toimintaa maahan muuttaneille tai suomen kieltä taitamattomille?

Tuetun vapaaehtoistoiminnan keinoin.

Vapaaehtoistoiminnan koulutuksen järjestäminen useilla eri kielillä. Vapaaehtoistoiminnan asiakkaan ja vapaaehtoisen yhdistäminen, niin että hänellä on valmius toimia ei-suomalaisen vapaaehtoisen kanssa. Vapaaehtoistoiminta voi olla hyvä väylä kotoutumiseen ja kuntoutumiseen. Myös tässä voidaan hyödyntää tuettua vapaaehtoistoimintaa.

Mitkä toimet auttaisivat vapaaehtoistoimintaa koordinoivia tahoja kehittämään ja ylläpitämään tuetun vapaaehtoistoiminnan mallia osana toimintaansa? Mikä merkitys julkisella rahoituksella on tai tulisi olla toiminnan kehittämisessä ja tukemisessa?

Tarvitaan malleja tuetun vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Kuntien tai järjestöjen omat resurssit ovat rajalliset. Tarvitaan kansallista rahoitusta.g

Näettekö tarvetta sille, että Suomessa selvitettäisiin vapaaehtoistoimintaa koskevan erillislain säätämistä?

Ei välttämättä kokonaan omaa lainsäädäntöä, mutta olemassa olevat ohjeistukset ja säädökset tulisi koota yhteen helposti saavutettaviksi.

Onko toiminnassanne tullut esiin haasteita liittyen työttömän oikeuteen toimia vapaaehtoisena?

Työtön ei voi olla vapaaehtoisena yksityisellä toimijalla. Tätä ei aina tiedosteta ja vapaaehtoisen on vaikea ymmärtää, miksi tällainen rajaus on tehty. Vapaaehtoistoiminnalla ei voi missään organisaatiossa korvata palvelun perustoimintaa.

Onko toiminnassanne noussut esiin lainsäädännöstä tai viranomaisvaatimuksista johtuvia haasteita?

Kotihoidon asiakkaiden osalta tarvitaan asiakkaan suostumus ja esim. kertaluonteisessa avussa ei kirjallisen suostumuksen saaminen ole aina mahdollista niin nopeassa aikataulussa kuin avun tarve olisi.

Onko Suomi.fi –sivustolla oleva vapaaehtoistoimintaa koskeva alisivusto teille tuttu? Miten sivuston tunnettavuutta voitaisiin parantaa?

Ei ole tuttu. Kaiken tiedon välittämisessä valtakunnallinen vapaaehtoistoiminnan rakenne helpottaisi niin tiedon kulkua kuin toiminnan organisointia ja kehittämistä.

Tulisiko vapaaehtoistoimintaa hyödyntää johdonmukaisemmin erilaisissa yhteiskunnan toiminnoissa? Missä?

Vapaaehtoistoiminta on merkki halusta vaikuttaa ja osallistua. Yhteiskunta voisi tarjota melkein kaikissa palveluissa joitain tehtäviä, joiden kautta ihmiset saavat myös merkityksellistä tekemistä. Vapaaehtoistoiminnalla voidaan rikastuttaa niin vapaaehtoisen kuin vapaaehtoisen palveluja käyttävän henkilön elämää ja vapaaehtoistoimintaa tarjoavan organisaation toimintaa.

Miten kehittäisitte vapaaehtoistoimintaa, jos rahoituksen reunaehdot sallisivat nykyistä laajemmin vapaaehtoistoiminnan kehittämisen? Estävätkö rahoituksen reunaehdot vapaaehtoistoiminnan

kehittämisen? Mistä saatte tietoa avoimena olevista toimintaanne sopivista rahoitushauista? Onko teillä tiedossa jokin taho, josta voitte tiedustella avoimena olevia rahoitushakuja?

Tässäkin vapaaehtoistoiminnan kansallinen organisointi olisi avuksi.

Onko kunnissa tarvetta kunnan ja kansalaisyhteiskunnan välistä yhteistyötä kokonaisuutena kuvaavalle oppaalle tai muulle koulutusmateriaalille ja mitä materiaalin tulisi sisältää? Minkälaista tukea ja koulutusta tarvitsette yhdistystoiminnan pyörittämiseen ja oletteko saaneet siihen tukea kunnalta tai muilta toimijoilta?

Minkälaista yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden ja kansalaistoimijoiden välillä tulisi olla ja missä asioissa?

Vapaaehtoisorganisoimisessa, tiedottamisessa, koulutuksen järjestämisessä ja avustamisessa. Keskeinen yhdyspintatyön kohde.

Miten oman alueesi valikkoryhmä toimii suhteessa muihin vapaaehtoistoimintaa tukeviin tahoihin, kuten kuntaan tai alueelliseen verkostoyhdistykseen? Näettekö, että eri toimijoiden välisiä yhteistyösuhteita tulisi kehittää? Miten?

Kunta koordinoi Jyväskylässä Valikko toimintaa ja sitä kautta myös Keski-Suomen Yhteisöjen tuki on mukana. Vapaaehtoistoiminnan palvelujen toimipiste sijaitsee KYT:n tiloissa.

Minkälaista tukea saatte tai toivoisitte saavanne toimintaanne alueenne verkostojärjestöltä tai neuvottelukunnalta?

Mikä edistäisi mainittujen verkkoalustojen käyttöä kunnissa?

Kansallinen koordinaatiomalli. Vrt. esim. Irlanti, Englanti ja lukuisat muut Euroopan valtiot.

Jyväskylän kaupunki - Lausunnon ovat antaneet hyvinvointikoordinaattori ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattori